

מחשבת קצרה על הדף

הרב יחזקאל הרטמן

SHORT MACHSHAVA ON THE DAF

מנחות דף עז

עניין: קרבן תודה, מנהג מצות מצוה בליל הסדר

רמ"א או"ח סי' תעה

ז' ק' אין חיוב אכילת מצה וכו' אלא מו' בלילה הראשון (י"ז) בלבד: הגה (י"ח) ונהגו לעשות שלש מנות של סדר יז מעשרון וכו' [ט] וזכר ללממי תודה וכו' [כ] ועושים בהם (י"ח) סימן לידע איזה ראשונה או שניה או שלישית ומניחם הראשונה עליונה והשניה בחמטע והשלישית בתחתונה לכריכה [כא] ואם שניה לא עיכב (י"ח) ואופין אותם גם כן כסדר וכו' (י"ח) ואם (י"ב) נשברה אחת מהן וכו' לוקחים אותה (ט"ז) (י"ח) לשניה דנלאו הכי פורסין אותה: ו' ואף בלילה הראשון יח יוצא בכזית:

משנה שכיר או"ח סי' קיח

וקשה לי על ימי הפסח, למה לא יאמרו בלא היה"ר כיון דאין טעם כמו שכתב הפרמ"ג, הלא כתב הרמ"א כפי"ה טע"ה סעי' ז', ונהגו לעשות שלש מנות של סדר מעשרון וזכר ללממי תודה, והוא מהרא"ש והלכות פסחים ד"ה ויהיה שלמנו, ואור זרוע הגדול בה' פסח סי' רנ"ב שכתב, ועוד ראיתי מפרשים טעם הגון לג' מנות דאמרינן בה' הרוחה [ברכות נ"ד ע"ב] אמר רב יהודה ד' לריכין להודות יורדי היס כו', ומי שהיה חנוש צבית האסורין, וישראל נמי בנמרים [שמות ב', כ"ג] וימרוו מיהם צעודה קשה, ויזעקו אל ה' ותעל שועתם, הלכך לריכין להודות ולהביא קרבן תודה כדכתיב בה' לו כו', הלכך הואיל ויזאחי מזרים צעו להודות ולהתנדב קרבן תודה, עדיין מעומר שהוא עשרון שלש מנות למנוה, וזכר לג' מנות תודה שהיו באים מעשרון אחד, והיינו טעמא שמודדין צעומר, עכ"ל. וכן כתב עוד לקמן [סי' רנ"ז ד"ה וכו' אכל יתאנה] צפירוש הפיוט אלקי הרחום, הרי דלנו עושים פעולה דאופין ג' מנות מעשרון שהוא עומר עשירית האפיפה, וגם מודדין מהאי טעמא את הקמת צעומר, לזכר התודה שאנו מוסיפין צימי הפסח שיאלנו מצית האסורין, והרמ"א קיים המנהג, וא"כ מהאי טעמא גופא למה לא נהיה אומרים גם מזמור לתודה וזכר לתודה שאנו חייבין על גאולת הפסח, ולא שייך כאן הטעם שכתב הפרמ"ג, כיון דאין מציפין למה יאמרו, דהלא טעם גדול יש כאן על האמירה לתוד, לזכר התודה שאנו חייבין צימי הפסח, וממ"נ אם אין אומרים מזמור לתודה, למה עושין וזכר לתודה בחלת מנות. ויעיין בטור סי' נ"א אחר שהביא מנהג אשכנז שנהגים שלא לומר מזמור לתודה בשבת ויו"ט לפי שאין תודה קריבה בהם, כתב ואין צריך למונעו דליכא למיחש דלמא אמו להקריבה כשיצנה ציהמ"ק, דלא טעו אינשי בהכי, עכ"ל, והשתא כיון דלאו סומכין על דברי הטור [בפי"ה טע"ה] זכר הלממי תודה שעושין בפסח, למה לא יאמרו ג"כ מזמור לתודה צימי הפסח מהאי טעמא.

ביאור הגר"א או"ח סי' תעה

[יח] [פעיף ז הגה] ונהגו. כמו שכתוב בפרק התודה [מנחות עז, א] דג' מצות באות מעשרון אחד: [יט] זכר בו. דהיוצא מבית האסורין צריך להודות, כמו שכתוב בפרק ט' דברכות [נד, א], ואמרינן בתורה [מנחות עז, א] שאם אפאן ד' חלות יצא, אחת לחמץ וג' למצות: [כ] ועושים בהם כו'. כמו שכתוב [יומא

קדושת לוי פרשת פקודי

או יבורא, אלה פקודי המשכן משכן העדות. כי יש שני בחינות בעבודת הבורא ברוך הוא, בחינה אחת שאנו רואין ניסים ונפלאותיו שמשנה דברים הטבעיים, מזה גיכר שהוא יתברך מושל בכל ועושה בהם כרצונו, ומחויבין כל ברואיו לעובדו ביראה. ובחינה הב' כשאנו משיגין גדולתו מצד שהוא הבורא הכל וראויים לעבדו. וההפרש ביניהם הוא, כי כשאין מכירין גדולתו רק ממעשיו ונפלאותיו, כמו הניסים שעשה במצרים ובים, הניסים הם גדולים בעיניו, כי אין מכיר גדולתו רק על ידיהם, אבל כשהוא מכיר ויודע ידיעה אמיתית כי הוא הבורא הכל, אם כן אין הנס גדול כל כך בעיניו, כי אין זה חידוש שהבורא הכל יכול לעשות בנבראים שברא כרצונו, כיון שהוא ברא אותם, רק מזה יקר הנס בעיניו, שהבורא ברוך הוא עשה ניסים ונפלאות מחמת אהבת ישראל!.

והנה בצאת ישראל מצרים היו בקטנות השכל, והכירו גדולת הבורא רק על ידי ניסים ונפלאות, אך כמתן תורה בסיני נזדככו חומריותם, והכירו גדולת הבורא ברוך הוא בבחינה הב' הנ"ל מצד שהוא בורא הכל, וידעו למפרע שגם הניסים והנפלאות שעשה במצרים ובים אין הפלא מצד הנס, כי אם שנראה אהבתו לישראל וכנ"ל.

ועל פי זה נבאר לך למה בפסח נצטוינו לאכול מצה (שמות יב, טו), ולהקריב בבית המקדש גם כן מצה (ויקרא ב, יא), ובשבעות היו שתי הלחם דוקא חמץ (שם כג, יז), וקרבן תודה מקצתה מצה ומקצתה חמץ (שם ז, יב-יג; מנחות עז, א). והוא, כי מצה רומזת לדרך אשר הברואים עובדים להבורא יתברך מצד נפלאותיו, וגם פשטיות מורה על זה, שמצוה לאכול מצה לזכר שהמצרים היו ממהרים עליהם לצאת, כמו שכתוב (לעיל יב, לט) ויאפו את הבצק כו', וכמו כן אכילת פסח מורה על החפזון, והזכירות הללו הם לזכר אשר השגנו אותו מכח נפלאותיו. אבל כשהגיעו להר סיני הכירו אמיתותו, ולא נחשב להם הנס מצד הנס עצמו, כי השיגו שכל הברואים הוא לבדו ברא אותם במאמר פיו, משום הכי בידו לשנותן, ואם כן לא הוצרכו לעבדו מצד השגת הניסים והנפלאות, ומשום הכי הקרבן בחג השבועות לא צוה להקריב מצה, כי המצה מורה על השגה מנסים ונפלאות, ובחג השבועות לא הוצרכו לעבדו בבחינה זו. והנה תודה היתה בא על הנס, כמאמר ז"ל (ברכות נד, ב) ד' צריכין להודות. והנה כשעושה לו הקב"ה הנס הוא משיג בחינה ראשונה, ואחר כך מחמת שעשה לו הקב"ה הנס, מתמיד האדם יותר בעבודתו, ועל ידי כן בא לבחינה שהיו במעמד הר סיני. והמועיל לבוא למדריגה זו, מחמת שהשגנו זה כבר בסיני. ועל זה מביא 'תודה' מצה וחמץ, הרומו לשני בחינות הנ"ל שהיו בהם, אחד קודם הנס ואחד אחר הנס.

